»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

на годину	К 32·—	40·—	дин.
на по године	К 16·—	20·—	„
на четврт године	К 8·—	10·—	„

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући гђе Анке Пајевићке у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Број 78 — У Новом Саду, у суботу 5. (18.) априла 1908. — Година XXIV.

Позив на претплату.

Са 1. (14.) априлом о. г. ступио је „Браник“ у другу четврт о. г., те с тога отварамо нову претплату за наш лист. Држимо, да је излишно, да нарочито препоручујемо „Браник“ српској читалачкој публици. Наш рад је отворена књига, а да смо на правом путу у борби за права српскога народа, доказ је и она хајка, која се са разних страна диже на овај једини независни дневни лист српски у Угарској. У добу, кад су многи т. зв. „родољуби“ отишли под скут данашњим властодршцима у Угарској, „Браник“ је остао непоколебим у свом српском држању и за то је поднео, а још ће имати и да поднесе и велике материјалне жртве. Као потпуно независном листу према свима и свакоме „Бранику“ је једини извор за опстанак претплата свесне и родољубиве српске публике, коју овим молимо да се претплати на овај српски лист, за чије усавршење не жалимо ни труда ни трошка.

Молимо и оне поштоване претплатнике, који су нам остали дужни претплату, да нам пошљу тај дуг, јер смо им ми редовно шиљали лист. Администрација нашега листа кредитира поштованим претплатницима до крајњих граница могућности и тек онда обустави шиљање листа. Излазимо, дакле, на сусрет читалачкој публици, колико год више можемо.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину	32 К
„ по године	16 „
„ четврт године	8 „

а може се претплатити и месечно са 2 К 70 п. За Србију износи годишња претплата: 40 динара, погодишња 20 динара, а четвртгодишња 10 динара. За све остале стране земље износи претплата 40 К у нашем новцу.

Претплата се шаље поштанском упутницом на администрацију „Браника“.

У Новом Саду, 2. (15.) **априла 1908.**

УПРАВА и УРЕДНИШТВО „БРАНИКА“.

Чудо, нечувено и невиђено.

— Манастирска уредба. —

Догодило се нешто, чему се нико није надао, догодило се нешто, што нико није ни сањао: „Застава“ је рекла истину! После толико лажи, после толико извртања и обмањивања једва једанпут и „Застава“ рече истину. Од како је она у рукама Ножевића, десило јој се то први пут, а можда и последњи.

У свом 73. броју „Застава“ је признала, да је манастирска уредба одобрена са страшним октројкама. Оно, што смо ми недељама и месецима тврдили и писали, а што је „Застава“ увек побијала и својој телади о том пуно противно лагала, — то се од речи до речи обистинило.

Долијала је „Застава“ и више већ није могла да лаже. Да је могла, и даље би то чинила и своју телад варала, али ту је манастирска уредба, црно на бело, па се више није могло тако радити, него *„нос у футрол“*, па истину признати. Али тешко, врло тешко је пало „Застави“, да каже истину. Није она на то навикла! Чисто јој не доликује. Не може свет чисто да верује, да је и »Застава« једанпут истину казала. И ми смо тај гадни лист двапут-трипут превернули, не верујући својим очима, да је то баш „Застава“, која *признаје, да радикалској странци ништа није помогло све лизање кошутовачких пета, и да ју је кошутовачка влада ногом одгурнула.* Радикали су толико досађивали својим пештанским господарима, просјачили и мољакали, да су их већ и *чединтери* у министарским предсобљима гледали преко рамена.

„Застава“ покуњено и отромбољена носа *признаје, да сваки уговор о издавању које манастирске земље под аренду, мора најпре угарски министар-председник потврдити.* Епархијски административни одбор, саборски одбор са свима његовим трбушарима, — све је то влади нико и ништа! Државна *влада приграбила* је себи овде *непосредно, директно располагање* у нашој автономији. Она хоће да види и да се увери о том, ко је од свих арендаша најбољи и најсигурнији. А зашто? Зато, што *не верује радикалима*, јер се уверила, да су радикали својим досадашњим *газдовањем* пред целим светом доказали, да нашу народно-црквену автономију и народно-црквени иметак *сматрају за средство и предмет личног и материјалног експлоатисања.*

Кроз плач, али отворено признаје „Застава“, да на меродавном месту постоји јака сумња, како:

„Саборски Одбор може још несавесније руковати но што су чинили калуђери«.

Па зато је, вели „Застава“, та октројка учињена.

А шта то значи? Значи то, да се *државна влада боји трбушарске политике радикала* те не ће, да приходе српске православне цркве радикалска компанија употреби за гојење своје и својих многих гладних и мршавих радикалских телића, као што је радикалска компанија урадила са дањским кукурузима. Та октројка је дакле по самој „Застави“ једна **„ригла“**, стављена пред уста облапорних радикалских телића.

Укратко речено, то по „Застави“ значи, да *државна влада радикалима не верује.* Значи, да их је, поред свега улагивања и издајства њихова добро познала. Значи, да је и кошутовачка влада увидела, да *све улагивање*, да *цео „хазафишаг“ радикалске компаније није ништа друго, него претварање једне гладне конзорције, да би се дочепала масних лонаца.*

Па шта онда отуда следује, какав се закључак даје извести отуда? Од куда је и зашто постала та октројка? „Застава“ сада признаје: *из неповерења према радикалској управи.* Српски народ, српска православна црква *има*, дакле, *ту октројку да захвали радикалима* и оној покваренoј радикалској струји, која је, на жалост и пропаст нашу, овладала нашим јавним животом.

Но „Застава“ каже, да је та октројка само „плод денунцијације“ и да је та сумња државне владе „сасвим неоснована“. „Застава“ тврди, да би радикали, кад би се дочепали српских манастира, *„поштено“* радили; да не би по обичају гледали *на партаје* и телиће своје, него на правду.

Има ли икога на свету, ко би то могао веровати »Застави« и радикалима? Има ли таковога човека од Карпата до Јадрана? Нема га! Од милијон случајева да напоменемо само онај *спор између радикалског саборског одбора и српских земљорадничких задруга* при арендирању земље манастира Бездина и Сенђурђа. Није ли *суд* морао решити тај спор? Ту је било питање, чија има бити аренда: да ли радикалског првака Милорадовића, или српских земљорадничких задруга, и суд је решио противно становишту саборског одбора и његова „паметна“ фискала дра *Соса*, који је *изгубио* парницу.

И сад министар као вели: Кад ћете се ви Раци процесати, онда ће најбоље бити, да ја најпре прегледам и одобрим те уговоре.

Није, дакле, истина, да је неко денунцирао радикале, него су они денунцирали сами себе — својим делима.

Приликом санкционисања наших автономних уредаба било је у течају времена свакојаких октројака, али *овако страшне октројке*, као што је ова, која је пришивена манастирској уредби, *још није било*, од како постоји автономија наша. То није више октројка, него, српски речено, баш *права* **откројка**, јер вам је државна влада онако вармеђски *откројила* такав капут, да ћемо памтити, док траје автономије и народа, јер то је *почетак — краја*, то је *почетак секуларизације црквених добара на државне просветне цели.*

И ми сада овде свечано констатујемо, да **сву ту несрећу имамо да припишемо и захвалимо једино радикалима и њиховој блудној политици, себичности и грабљивости.**

Србољуб.

Народносно питање.

Под горњим је насловом управник нашега листа, великокикиндски посланик на угарском сабору г. др. Михаило *Полит Десанчић* у 92. броју „Pester Lloyd“-а од ове године саопштио чланак, који је уредништво тога листа мислило да не сме пропустити а да га не пропрати овом примедбом: „Могло се предвидети, да ће недавно у „Pester Lloyd“-у саопштени чланак г. барона Дезидерија *Банфија* запљуснути у шире кругове. У данашњем смо јутарњем листу публиковали веома занимљиве рефлексије саскога посланика г. дра Рудолфа *Шулера* на тај чланак без икакве примедбе, јер те рефлексије нису ни у ком правцу требале да буду ограничене. Данашња нам је пошта донела допис саборског посланика г. дра Михаила *Полита*, који такођер радо саопштавамо, но којем морамо додати примедбу, да се његова садржина ни у којој тачци не поклапа са нашим схватањем. Али ми полазимо са патријотског становишта, да заступницима немађарских народа отворимо ступце нашег листа, да на домаћем форуму слободоумно могу исказати своје мишљење те да не тврде, да су приморани, да ван граница наше земље морају да саопштавају своје мисли. Но ми одбијамо од себе сваку заједницу са схватањем господина писца“.

Кад се зна, да је »Pester Lloyd“ неки полузванични орган данашње угарске владе, онда се човек не може чудити тој примедби његова уредништва и са свим је разумљиво, да тај лист не може делити мишљење дра Полита-Десанчића.

Чланак великокикиндског посланика гласи у српском преводу од речи до речи овако:

Са највећим сам интересовањем прочитао у 91. броју »Pester Lloyd«-а изашли темељити чланак мога посланичког друга дра Рудолфа Шулера о народносном питању.

Само се по себи разуме, да се ја слажем са својим саским колегом у оном, што је он изнео против барона Банфија и његових такођер у „Pester-Lloyd“-у развијених назора о етнички јединственој држави, која би се имала створити.

Но рад сам, да учиним неке своје примедбе на оно, што је мој поштовани посланички друг рекао о федерализму.

Од како сам оно године 1874. у свом говору поводом расправе о новели изборног права рекао: „Угарска мора услед демократије или постати источном Швајцарском или мора престати да постоји“ (»Magyarország vagy lesz egy keleti Svájcz, vagy nem lesz«), од оног се доба немађарски народи у Угарској вазда окривљују са федералистичких велеајитета.

Но, као ни онда, тако ни данас, никад ми при тој изреци није лебдео пред очима систем швајцарских кантона, јер би тај систем стајао у опреци са историјским развитком Угарске, него ми је свакако лебдела пред очима: реорганизација угарских жупанија на демократској и национоналној основи — националној у смислу, да народности у управи својим језицима као званичним језицима дођу до важности. Лебдела ми је пред очима и мисао да би у интересу боље управе било згодно, да се жупаније заокруже по језичким границама.

Имао сам већ често прилике, да нагласим, како народносно питање у Угарској није ни државоправно ни чисто језичко питање, него управно питање. То су становиште заузели народносни посланици још године 1868., кад је дошао на расправу народносни закон, а тога се становишта држале народности и на свом конгресу, што су га одржале у Будимпешти године 1895. То је и данас програм народносних посланика.

Са тим програмом свакако стоји у опреци године 1868. створени народносни закон. Мени је познато, да је Фрања Деак при стварању народносног закона године 1868. у многим стварима нагињао пројекту народносних посланика, али при струји големе већине сабора у погледу јединствене мађарске нацијоналне државе он је преузео стилизацију народносног закона, где је онда у §. 1. произашла нека смеса као »јединство« етничке и »политичке« нације, која смеса не могаше задовољити ни народности ни оне мађарске посланике, који су под »nemzet« хтели да разуму етнички јединствени мађарски народ. Но, па та смеса народносног закона не

може ни данас да задовољи ни народности ни Мађаре.

По моме мишљењу је ревизија народносног закона свакако потребна, али не in peius, него in melius, у корист немађарским народима.

Ја никад нисам порицао, а у том се слажу све народности, да мађарском племену приличи хегемонија, али не доминација, племенска превласт. Па та хегемонија свугде би морала доћи до израза, где се ради о очувању јединства угарске државе, дакле би и надмоћ мађарског језика у државном средишту морала добити важности. На периферијама пак морао би доћи до важности у управи национални моменат немађарских народа.

А зар не би тако што било скопчано са опасностима по јединство угарске државе? Никако! Не би се морала народностима дати у руке никаква државна власт, него иста треба увек да се врши из државнога средишта. Нема смисла, оптуживати народности са центрифугалних тенденција, јер за то оне немају апсолутно никакве снаге, и не обзирући се на то, да се немађарски народи у Угарској осећају као угарске патриоте.

Али постоји једна опасност за Угарску, ако се не задовоље оправдани захтеви немађарских народа, јер ови нису спорадичне насеобине него сачињавају половину становништва Угарске. Ако је управа наспрам немађарских народа још увек оно, што је покојни барон Шењеји означавао као азијатско газдовање, онда свакако за Угарску постоји опасност, да се у Европи прилике у Угарској могу већ обележити као неко »парче Македоније«.

Једном сам приликом у сабору довикнуо грофу Андрашију: Реорганизујте жупаније! Ја сам тврдо уверен, да за општим изборним правом мора доћи реорганизација жупанија. Демократија у Угарској никад не ће трпети данашње газдовање по жупанијама те ће захтевати реформу изборног права и за жупаније. На основу демократије ће онда и оправдани захтеви немађарских народа морати доћи до важности. Мађарски би се државници морали за времена пожурити, да народносно питање реше као управно питање, како се не би појавило као државноправно питање, нарочито с погледом на однош ај Угарске према Аустрији

Гласови о радикалском наседању.

Као што је сва независна и родољубива српска, хрватска, па и остала словенска штампа као *издајнике* жигосала бедну радикалску кliку, кад су њихова два »велеума«: Красојевић и Лисавац под притиском бившег вацког робијаша иступили из српско-хрватске коалиције па се радикали подвукли под скут Ракодцацију и Рауху (под Кошутовом ћурдијом су већ давно били), — исто тако их шиба та штампа и сада, када су јадни радикалски »политичари« добили од својих пештанских господара наједаред *две кушке*: именовањем администратора карловачке митрополије у особи будимског епископа *Лукијана* и потврдом **октројисане** *манастирске уредбе, којом су радикалски ражњари српске манастире угурали у руке мађарске владе и омогућили, да за коју годину* **око наших славних задужбина никну мађарски и швапски прњавори.**

Од многих гласова у српској и хрватској штампи, који жегу радикалске тупане, бележимо само два. Тако орган српске националне (народне) странке у Србији, *„Српска Застава“* под насловом: *»Постављање администратора«* вели ово:

»Свршило се и то питање. За администратора карловачке митрополије и патријаршије именован је Лукијан *Богдановић*, епископ будимски. Он је пре тога постављен за тајног царског саветника. То именовање је извршено на осам месеци после смрти патријарха Ђорђа Бранковића, а *учињено* је и *против воље радикала*, које предводи „Јаша с ножом“, и противно тежњама српске самосталне странке, и против мишљења свих епископа, сем познатог тенцера, вршачког *Габора*.

То је тако свршено за то, што су радикали имали рачуна да сву власт у народно црквеној управи, а нарочито у богатим фондовима народним, бар до избора патријарха *ограбе* у своје руке. Они би се већ постарали, да се то продужи можда и за коју годину.

Сад су се и они пренули али *своје издајство и неваљалство* по обичају *по рицу*.

О администрацији обудовљене митрополије у ма којој митрополији, меродавни су канони православне цркве. По њима дужност администратора врши, до избора, по годинама најстарији епископ. То гледиште заступао је и српски епископат, а тако исто је то питање утврђено и у саборском устројству, које је требало да буде *меродавно* и за мађарску владу, па и за краља, који му је дао санкцију.

Но *први су од тог одустали Јашини радикалци*, који су мимо канона и мимо потврђеног саборског устројства трдили: да постављање администратора није нужно. У духовним стварима нека ради епископат са најстаријим епископом шта хоће, а *администрацију народних добара они су* са саборским одбором *ограбили у своје руке*. Зато су и мађарској влади, којој су се *потпуно ставили у службу*, саветовали да не поставља администратора. Она их је послушала и *пустила да пуних осам месеци раде шта хоће*.

Кад су они одступили од саборске уредбе, одступила је и мађарска влада и краљ, те је сад на основу декларатарије из осамнаестог века, која сад ни уколико не важи, јер је замењена новим законима и уредбама, постављен за администратора патријаршије будимски епископ Лукијан. Кад је тако отпочето с постављањем администратора, онда ће тако ићи и са избором патријарха. Ако сабор не избере оног, кога хоће двор и мађарска влада, доћи ће именовање као што је било и са Анђелићем. Разлика је само у том, што су онда на том радили клерикалци и конзервативци, а сад су то коло повели »српски радикалци«. У осталом, име не чини ништа. Главно је да наше ствари тамо иду сасвим *нашрашке*.«

Под насловом *«Насамарени српски радикали»* доноси орган хрватске странке права, »Хрватска« овај чланак:

„Српски радикали, који су се тако *издајнички* понијели према хрватско-српској коалицији, нису особито раздрагани с доказима захвалности угарске владе за услужбе, што су их, макар без успјеха покушали били исказати најновијем експоненту угарске владе на последњим хрватским изборима. *Какова служба, такова и награда.*

Радикалско водство очекивало је, да ће одијум, што су га на себе навалили херостратским својим поступком према хрватско-српској коалицији, бити обилно од угарске владе награђен тиме, да се потврде сви закључци радикалског народно-црквеног сабора персоналне и начелне природе, и да ће влада приволити њихову кандидатуру за патријаршку столицу, познатом швадронеру *Змејановићу*.

Мјесто тога влада је прогласила само провизорнима намјештења неких радикалских одабраника на школском пољу, а манастирска уредба, коју су радикали прогласили једном од најзамашнијих својих реформа на автономном подручју карловачке митрополије, стекла је до душе санкцију круне, али, како се тврди, много што-шта је у тој манастирској уредби брисано и измијењено, на што је радикалско водство највећу важност полагало. („Застава“ вели, да је манастирска уредба потврђена „од словца до словца“, али одма тужно додаје, да *„има један додатак“*, т. ј. велика **октројка** о *утицима на мађарску владу*, која има и право *уништења* појединих одлука. — Ур. „Бр.“) Здрава језгра те манастирске уредбе није ни поникла у глави водства српских радикала; иницијатива и добре њене стране дјело су пријатељских нерадикалских покретача, тако да новосадски »Браник« констатује, да оно, што је у тој уредби добро, није радикалско дјело, а што је ново, да није добро.

Угарска влада није се никада истицала особитим симпатијама према автономији ниједне конфесије, а нарочито јој је увијек била трном у оку автономија српско-православне митрополије карловачке. То доказује сав историјат борбе између угарске владе и црквених сабора и управе разних автономних установа. Влада је разним својим октројкама и наредбеним путем редуцирала автономни дјелокруг митрополије карловачке и њој подређених епархија и установа на минимум, а боде ју у очи и овај *остатак, што га сада српски радикали* својим поступком према горе и према доле *излажу највећој погибељи*. Странчарством незаслијепљени српски родољуби примили су и вијест о потврди манастирске уредбе у концепту радикалском а *с октројкама* владе с уздахом: timeo Danaos et dona ferentes!

У исти час с потврдом те уредбе услиједило је именовање нетом чашћу правог тајног савјетника одликованог будимског владике Лукијана Богдановића за администратора патријаршије карловачке. Тиме је *загрчено и овако не превелико веселе радикала*, што га хине ради тобожњег успјеха с потврдом манастирске уредбе.

Лукијан Богдановић није љубимац радикала, којима би више итао у рачун разметљиви рушиград, вршачки владика. Осим тога установа „администратора“ патријаршије у тој форми, да влада именује администратора, коси се с духом канонских установа и с автономијом карловачке митрополије. Према јасним установама имао би ео ipso патријаршијом управљати до избора новог патријарха најстарији по именовању владика, у овом случају пакрачки владика Мирон *Николић*. Да је радикалско водство дорасло свому положају, што га сада заузимље, као већина на црквеном сабору, не би било дошло до именовања администратора. Али *радикалским перјаницама није ни до канонских установа, ни до автономије, колико им је до странчарских радикалских интереса*. Они немају никакова ослона ни у епископату, осим оног врбовног клина, вршачког владике. Сам епископат је морао упозорити владу на неодрживост абнормалних одношаја за interregnum-а под пашовањем радикала, те је тако и дошло до именовања администратора патријаршије. И *то именовање у велике проузрочише радикали са својим драгонадама* за време interregnum-а. И то је једна од послједица њихове недорасслости и непоузданости, и то ће им још и више отуђити широке народне масе, које им и онако на свим линијама окрећу леђа.

Већ одмах после пораза рауховштине на изборима било је јасно, да се не ће моћи дуго оставити радикалима управа у српским црквено-автономним стварима, и да ће се морати као најмање зло именовати администратор патријаршије. Али веле, да будимски владика није дуго хтео, да се прихвати администраторства, да му се не онемогући избор за патријарха, знајући, да ће једва моћи администраторство проћи без конфликта са радикалима, који би онда вратили администратору мило за драго пригодом гласовања у избору патријарха. Али то, што је Лукијан Багдановић, који је једва четрдесет година стар, постао, прије именовања за администратора патријаршије, правим тајним савјетником, може се сматрати пуним правом јамством, да му евентуална радикалска опозиција не ће сметати, да он постане патријарком митрополије карловачке.

И тако *не ће радикалима преостати друго, него да се њему прилагоде и да се на њега приуче.* (Они већ ревносно бакћу

ЛИСТАК.

БЕОГРАДСКА ПИСМА.

IV.

Нешто се мора радити. — Сава Шибалић. — Ангажман Драге Спасићке.

Нешто се мора радити...

Тако сам завршио последње своје писмо. После тога почели смо у скупштини опструкцију те скупштина буде распуштена.

Сава Шибалић почео је наново издавати свој «Народни Лист».

Сава Шибалић и његово предузеће: то вам је парче Србије, коју Срби изван ње воле, али ју слабо познају.

Био је учитељ и радикал. Учитељи радикалне генерације у Србији правили су велике каријере. Има их данас начелника по министарствима, благајника, има их просто свугде на важним положајима. Сава Шибалић, или Шибалија, одао се на новинарску каријеру и наравно велик део своје новинарске каријере провео је у апсу.

Пре неколико година почео је издавати «Народни Лист», у којем је заступао чисто радикална начела и берио се против корупције радикалних влада. После 29. маја 1903. постао је контраћ, т. ј. контразавереник, и данас заступа начела убијеног Милана Новаковића. Лист му је због контраћења био уништен. Листове уништава овде славна полиција. Између Шибалића и ње читав је рат.

Пре неки дан изишао је први број наново покренутог «Народног Листа». По свршеном послу у редакцији таман сам га прочитао и насмејао се, како Сава врашки прави цумбус, кад зазвриа телефон.

— Халo!

— Халo!

— Је ли тамо редакција?

— Јесте. Ко је тамо?

— Јеси ли ти, докторе? Сава је мало час ухапшен.

Сутра дан у „Народноме Листу« направљен је од тога сензацијонален догађај. Наравно да се све белешке сводиле на то: како целати хоће и Саву да отправе на онај свет, као и Милана Новаковића.

Такве ствари читају се изван Србије. Наш свет мисли: ми се овде поједосмо живи, а међу тим су сви пријатељи «Народнога Листа» уживали, што је Шибалић за неку стару кривицу, коју је могао платити са 300 динара, ухапшен, јер је то за лист направило рекламу.

Сава је одлежао неколико дана, рест је платио па изишао из апса, а од тога се прави велик догађај.

Нешто се мора радити...

Иначе ко Саву познаје, мора га волети. То је грдосија од човека, храбар је и поштен и не зна, шта је својина. Све своје приходе потроши на пријатеље.

Полиција га гони, јер и она нешто мора да ради. Она мора да учествује у нашој борби са ветрењачама. Нешто се мора радити.

*

Треба о позоришту да вам пишем, много о њему треба да вам саопштавам, јер доста знам, пошто његов рад живо пратим.

Свакако да ћу вам првом згодном приликом изнети слику нашега позоришнога стања, а дотле се морате задовољити пабирцима.

У недељу нам је у народноме позоришту гостовала у „Слепоме Мишу“ Драга *Спасићка*. Био сам слаб па нисам ишао у позориште, но идем вечерас и сутра ћу у »Београдским Новинама« писати о њој.

То ће ваше читаоце занимати. У осталом ствар је од општега интереса.

Ја познајем Спасићкину уметност већ дуже времена, знам, да је она потребна вама и познат ми је страх честитога Тоне Хаџића, да она овде не буде ангажована.

С тога сам мислио писати против њезина ангажмана, тим пре, што би са њиме настала опасност, да народно позориште изгуби и Спасића.

Како увек волим своје мишљење да контролишем, разговарао сам о томе питању са неким позоришним људима и њихови разлози за Спасићкин ангажман мени су се допали.

Навео сам тим позоришним људима, како Србија у опште не треба да узима снаге из ваше средине, како многи врсни радници оду одатле, а вама остаје шкарт, који се после, немоћан да живи својим животом, купи око Јаше Томића, те се за пун живот за увек онеспособи, и како би Спасићкин ангажман био ударац за народно позориште.

Мени су сви ти разлози одобрени, али ми је капелник Покорни рекао: како Спасићка има драгоцен глас, како она треба још да се развија, како јој треба школе, како глас у аренама може упропастити.

То би без сумње за народ била грдна штета и према томе ћу се определити за њезин ангажман.

Моје писање наравно за ту ствар неће бити пресудно, и ако се у позоришту са извесном пажњом прати писање „Београдских Новина“, а има и других момената, који могу да отештају ангажман.

Нећу све те детаље наводити, но толико могу рећи: да ће овде Спасићку тешко ангажовати, и ако је она лично потребна.

Но кад би ју ангажовали, без сумње да би ангажовали и Спасића. Он се међу тим овде, верујте, не би добро осећао. Наш позоришни подмладак и ову нашу стару господу полагано потискује...

Ignotus.

око администратора. И ономад су му били на „поклоненију“. То су ти „лавови“, што војују против калуђера! — Ур. „Бр.“) Нови избори за црквени сабор, судећи по изборима за хрватски сабор, учинили би крај доминантном садањем положају радикала у црквено-автономним стварима митрополије.

Тако *радикали нису много постигли ни с потврдом манастирске уредбе*, нити су раздрагани именовањем администратора патријаршије. Исто тако нема никакова изгледа, да ће се остварити главна њихова жеља: редукција патријархових бенефицијалних доходака и парцелација даљског спахилука. Краљевске донације те врсте и црквени бенефицији не могу се већ ради принципа прецедента алиенирати, како то мисле радикалски адвокати.

И зато *радикали остадоше прилично празних руку.* **У народу губе тле испод ногу, у Пешти не ће да разумију њихове јаде.** Догађа им се, што им је било предсказано. Quisque suae fortunae faber!“

И нико у целом поштеном свету не ће зажалити, што тако прође та радикалска банда, од које **горе** још никад није родио српски народ! Тако јој и треба. Своју судбу је потпуно заслужила. А то ће, дај Боже, потпомоћи оздрављење радикалским отровом тешко зараженог нашег народног организма.

О српској учитељској школи у Сомбору.

Рефлексије на догледу стогодишњице јој.

II.*)

(Завршни чланак.)

Сад да видимо, како је са професорима сомборске српске учитељске школе. Велико је зло код нас Срба у опће нестручњаштво, које нарочито влада у овој школи. Неки професори предају и такове предмете, који не спадају у њихову струку и који често спадају у сасвим друге гране науке а за које они немају ни довољно спреме. То је с тога, што нема доста наставничких снага. Требало би толико професорских снага држати у учитељској школи, да би сваки професор, који има да прегледа и писмене радње ученика, имао шеснаест, остали осамнаест, а наставници техничких предмета највише двадесет часова седмично. А сада је просто обично, да професор језика има двадесет па и преко двадесет часова седмично, а то је веома много. Професори су и иначе преоптерећени дужностима. Ту је перовођство, надзорништво у разним школским установама, благајништво, књижничарство, разредно старешинство. То је зло, што један те исти професор има и више таквих дужности, те је скоро немогуће, да и свима тима дужностима и школи одговори потпуно тачно и савесно. Ту нема друге помоћи, него већи број професора, па поделити те дужности те ће сваки поједини наставник моћи и школи и друштву па и науци више користити. Због преоптерећености наставника немамо ни многих уџбеника и у опће због тога често многи наставник једва може да се бави подробније о својој струци и та преоптерећеност му не дозвољава, да привреди што више и српским друштвеним установама а често му богме нарушава и само здравље. Врло је тежак положај професора српске учитељске школе, када се узме у обзир и она доста јадна наплата за толики труд. Већ је крајње време, да се професори учитељске школе награде достојније и боље, да им се плата изједначи са платом гимназијских професора. Данашње друштво много тражи од професора. Професор мора бити члан многих друштава, мора имати лепу књижницу, мора се показати свугде, на састанцима, сéлима и забавама, у позоришту, а треба и да путује. А са оваком платом то је често немогуће. Због тога професор често мора, ма и помоћу кајишарских меница, да удовољи друштвеним захтевима. У данашњем тешком животу свако тражи достојну награду за своју спрему и рад, па зар да се за оне, који васпитају народу учитеље, и даље тако мачијски брину наше власти? Колико би с већом вољом и марљивошћу радио просветни радник на народној њиви, када га не би морила често тешка брига, како да подмири свакидање потребе свога домаћег огњишта! Али, када би се повисила плата професорима учитељске школе, с правом би се могла тражити и већа спрема. Од професора учитељске школе требало би тражити, да сврши универзитет са свима прописаним професорским испитима за средње школе или да после трогодишњег педагошког курза буде две године слушалац свеучилишта, али да га и посећује, и ту да положи онај испит, који сад и држава захтева од професора учитељске школе. Но свагда треба да имају првенство они први.

Последњи је час, да се професорско стање уреди, да им се рад већма уважи те да професорска струка омили свима онима, који имају наклоности и одушевљења за тај узвишени позив.

Младићи имућнијих родитеља врло се ретко одају професорском позиву, јер им је мала плата. А када би се одредила већа награда за професоре, јемачно би се нашло више њих и из имућнијих породица, који би се одали на ту струку, а такви су врло потребни, јер им је већма могуће, него сиромашнијима, да принесу веће материјалне жртве, како би се у својој *струци усавршили што боље.*

Ко је посматрао ред српске учитељске школе, мора признати да је она у току времена у многоме напред коракнула и да је послала у живот многе спремне и одушевљене просветне раднике, који су ванредном марљивошћу радили ско напретка српске школе и просветног нам живота. Али када би српска учитељска школа примала у своју средину само оне ученике, који су потпуно свршили четири разреда гимназије или грађанске школе и који су добра владања и повољна здравља, а у женску учитељску школу само оне ученице, које су бар с добрим успехом свршиле четири разреда више девојачке или друге које сличне школе и које су узорна владања и повољна здравља; када би се у појединим разредима учитељске школе захтевало више знања и боље спреме, када би се ограничило на мање градиво; када би се већа пажња обратила на морално васпитање и владање ученика и строжије казнио сваки преступ; даље када би се употребило више и спремнијих стручних професорских снага; када би се професорима олакшао терет живота и смањио број наставних часова и других дужности: у таквим приликама јемачно би српска учитељска школа много боље одговарала своме позиву и све већи број трезвеније и спремније омладине слала у живот те тиме подизала свој углед у народу и пред страним светом.

*

Што је овде речено, речено је из најдубљег уверења, из најбоље намере и жеље, да се позвани фактори озбиљно промисле о животу и раду наше учитељске школе и да што већим маром приону око тога, да се бар нешто учини гледе напретка ове важне просветне установе. Без сумње нашло би се још доста за поправљање, што овде можда није спомењено, али држим, да су истакнути главнији недостатци, које би што преваљало отклонити.

Зацело сваком родољубивом Србину лежи на срцу ова српска школа и сваки би јој пожелео, да у што повољнијим приликама, у што напреднијем духу и што прикладније и узвишеније дочека историјски моменат у своме животу и да о стогодишњем слављу свом узмогне што лепшом надом и уздањем погледати у своју будућност.

v—

*) В. 73. број »Браника« од ове године.

НОВИ САД, 4. априла 1908.

— **Митрополијско - Црквени Савет**. Више од године дана није имао седнице наш Митрополијско-Црквени Савет. Радикалски пустолови су радили и рукама и ногама, да се то тело састане и да санкционише све њихове незаконите поступке, али радикалске мунитве претрпеше бродолом на стени епископског отпора у погледу сазива Митрополијско-Црквеног Савета.

Сад пак, кад је дошао у Карловце администратор епископ *Богдановић*, састао се Митрополијски Црквени Савет. У седници, која је ономад држана, прочитан је краљевски отпис о наименовању администратора митрополије, што су чланови Митрополијског Црквеног Савета (радикали) са страхопоштовањем узели на знање.

Како се нагомилало много ствари, седнице ће трајати више дана.

Политички преглед.

— **Краљ и мађарска коалиција**. Мађарски коалицијонашки тигрови разапињу чељусти и ричу, како је краљ учинио »неуставан« акт, кад није допустио, да пропадну породице толиких људи, који су служили под Фејерваријем, а којима је „уставни“ министар коалицијонашки гроф Андраши казао:

— *Идите шетати!*

Али »тигрови« су у исти мах увукли реп, кад им је из Беча поручено, да буду мирни, јер ће се окренути дебљи крај.

Према вестима из мађарских коалицијоних кругова краљ у последње време сумња у лојалност мађарске коалиције и *одбио* је некоје захтеве мађарске владе, који су својом високопарношћу управо *вређале* права и осетљивост Њ. В краља.

— **Арнаути се побили**. Из *Скадра* јављају, да су се у Миридитима и на реци Дрину на путу у Призрен, и то на граници скадарског и косовског вилајета, између себе потукли Арнаути мухамеданске и католичке вере. Скадарски валија је пре осам дана послао мање одељење војске, да успостави ред, али војска није могла да изиђе на крај с дивљим Арнаутима, те је валија морао послати читав батаљон. Из тога се види, да тамо нереди мора да су врло озбиљни. Тим путем, кроз Миридите, имала би проћи дунавско-јадранска железница, а то је, богме, с обзиром на разуздане Арнауте врло несигуран пут. И то је један разлог више, да та пруга треба да изиђе на црногорски Бар.

ДОПИСИ.

Ковин, на Благовести 1908. (*Поучни састанци за народ.*) Недеље и празнични дани нису нас ове зиме прошли онако ни у шта, као пређашњих година, кад смо се скупљали по кавванама те поред чаше пива бистрили нашу бесплодну и штетну српску политику. Ми смо то време — и ако не за први мах са Бог зна како великим успехом — употребили на нешто корисније. Приредили смо неколико поучних састанака, где смо се скупљали и користили се лепом поуком и забавом. Као код сваког почетка, тако је и код овог било тешкоћа. Наш народ био је — да будемо искрени! — неко време запуштен. Како је био остављен сам себи, није се ни чудити, што је заостајао у свему. Смисао за друштвеност нарочито је недостајала нашем свету. Загрејати га за нешто ново, врло је тешка ствар. Но све је пошло на боље... Састанке смо одржавали у нашем Свето-Савском дому. То је најзгодније место. И онако тај лепи дом, за који је грдна штета што није подигнут на виднијем месту, служи искључиво одборским седницама и скупштинама наше црквене општине. На састанцима се предавало, читало, декламовало, и певало. Предавања су текла овим редом: О здравственим приликама нашега народа предавао је г. Мила *Јаниће*, и врло је опширно изнео жалосне прилике: како наш народ живи, и колико пази на своје здравље. Нарочито се обазрео на наш женски свет те изнео штетне последице код непажљивих породиља, и критиковао убијање порода. Наше друштвене мане изнео је г. Душан *Шамбек*, разлажући, како да их одстранимо, да би наш друштвени живот кренуо на боље. О боју на Косову врло је лепо говорио г. Милан *Ербес*, правник. Лепим народним језиком испричао је потанко све догађаје онако, како нам народна песма казује а како доказује историја. Предавање је јако угодно утицало на присутне. Свој своме! то данас по нас Србе најглавније питање, расправљао је г. Божидар *Милосављевић*, трговац. Његово предавање било је врло поучно. У њему је упозорио народ, да се клони туђинаца, да потпомаже своје свуда и на сваком месту. Изнео је жалосно наше данашње стање, које смо дочекали, помажући туђинце. Његово је предавање саслушано са пуно пажње. О утицају песме на народно образовање предавао је коровођа г. Душан *Шамбек*. Изнео је пред великим бројем слушалаца, какве су наше песме биле некада, а какве су данас. Лепо је испричао, како нас је српски гуслар својом јуначком песмом до данас одушевљавао и храбрио; а напао је данашњу омладину, што пева које какве песме. Доказивао је даље, колико песма утиче на народно образовање. Од приповедака су читане: „Чича-Гаврилова трагедија“ од Јанка Веселиновића; »Н»цкова женидба« од Стевана Сремца; »Три пријатеља» од Милана Будисављевића; „Наша сестра Милка« од Ђорђа Звекића; »Шетња једног лекара« од дра Данића и Тенисов »Енох Арден« у Змајеву преводу. Декламација је било једаенаст. Већином су декламовале девојке од дванаест до петнаест година. Змајова био је заступљен са седам песама, и то: „Три хајдука,“ »Анђео Срба,« »Девет крвавих дана,« »Дижимо школе«, »Нобл момче«, »Вила« и »Памтите, децо.« Даље су декламоване ове песме: »Марко« од Љ. П. Ненадовића; »Соколској идеји“ од Бешевића Петрова, две народне песме: »Незахвални синови« и „Смрт мајке Југовића“ а приказан је и монолог »На селу« од непознатог писца. Још је забавни део испунило наше српско црквено певачко друштво, које је отпевало ове песме: у мушком лику: „Домовино“ од Штунца, »Чујеш, душо...« од Сташе Биљичког, „Зора млада“ од Хавласа, и „Прво Коло“ од Шистека; у мешовиту лику: „Српкињу“ од И. Бајића, »П. Руковет« од Ст. Ст. Мокрањца, и „Данум“ из VIII. руковети од Ст. Ст. Мокрањца. То је ето програм, који је приказан на шест састанака. Види се, да је сваки састанак био доста разноврстан, тако, да је увек могао да занима и расположи слушаоце. Пошто се сада приближује рад, престаће се са поучним састанцима. Из свега се може закључити, да је приређивање ових поучних састанака много и много користило нашем народу, а нарочито омладини, која треба поуке и знања, јер она најлакше може да оклизне и да оде странпутицом. Приређивачима заиста служи на част, да су се својски зазели те порадили на народноме просвећивању. То свакако спада у најплеменитију и најродољубивију дужност сваког интелигентног Србина.

Д.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 4. априла 1908

— **Управни Одбор Матице Српске** држао је своју ванредну седницу 1. (15.) априла о. г. под председништвом *А. Хаџића*, председника друштвеног. Узете су у претрес *понуде овдашњих српских штампарија за штампање Матичиних књижевних и службених издања.* По тим понудама: 1. Штампарија „*Натошевић*“ најјефтиније штампа „Летопис“ и „Рад и именик Матице Српске“. 2. Штампарија Ђорђа *Ивковића* најјефтиније штампа »Књиге Ма-

тице Српске«, „Књиге за народ“ и „Календар“. 3. Штампарија „*Браник*“ најјефтиније штампа „Преглед стања свију фондова“. Према томе поверено је: 1. Штампарији „Натошевић“ да штампа: „Летопис“ и „Рад и именик Матице Српске“. — 2. Штампарији Ђорђа Ивковића поверено је, да штампа: „Књиге Матице Српске“ (забавне и поучне), „Књиге за народ“ и „Календар“, у колико га Матица буде издавала. — 3. Штампарији „Браник“: „Преглед стања свију фондова“. Позваће се све штампарије, да се до 3. (16.) априла на писмено изјасне, да ли се примају тако одређена посла и у том случају склопиће се с њима уговор на три године дана. Штампарија дра Светозара *Милетића* изјавила је, да због других послова није у стању примити тако велик посао. — Одговара се српској православној црквеној општини у *Рајевом Селу*, да је блажене памети народни добротвор Васа Јагазовић у свом тестаменту, писаном у Дреновцу 26. маја 1886. наредио, »да се има за држање парастоса у српској православној цркви у Јамини издавати тамошњем пароху 25 фор. годишње“. Српској православној цркви у Рајевом Селу оставио је једаред за свагда 100 фор. — На позив кр. порезног знања у *В. Кикинди*, да му се одмах пошље препис основних писама задужбине Ђорђа Радака, одговорено, да та тражена основна писма, у којима се мора навести и имовно стање сваке фундације, нису могла бити досад зготовљена с тога, што се против те задужбине воде *шест парница*, па ће се тек по свршетку истих моћи дознати право имовно стање те задужбине и тек ће се онда моћи зготовити тражена основна писма. — По мњењу фискала друштвеног дра Стевана *Малешевића* наређено је, да се исплати ликвидан легат од 10.000 Круна са припатцима из оставине пок. Ђорђа Радака. — Одобрено је нешто мало зајма и решавани су још неки предмети административне и економске природе

— **Војничке стипендије.** У закладу барона Рудића расписан је стечај за неколико стипендијских места. Тај се стечај налази и у новосадском магистрату у одељку за војне ствари (II. спрат, 32. врата) и може, ко хоће, у њ загледати за време званичних часова.

— **Забава новосадске словачке омладине.** На други дан римокатоличког Ускрса, у понедељак 7. (20) о. м., приређује новосадска словачка омладина дилетантску представу у гостионици на паробродској станици. Даваће слику из живота у три чина, с певањем, а с натписом „Strydza zpod hája“ („Вештица испод гаја“) од Фр. Урбанка. Чист приход представе намењен је фонду за „Словачки Дом“. После представе биће игранка. Приређивачки одбор изјављује изреком, да су гости добро дошли. Препоручујемо и нашој српској публици, да се одзове позиву наше браће Словака те да походи њихову забаву.

— **Помен Матавуљу у Сомбору.** Приправничка дружина »Натошевић« у Сомбору приређује на Цвети, 6. (19.) о. м., у дворници српске учитељске школе свечану седницу у спомен покојном српском књижевнику Сими *Матавуљу*. О покојнику ће на тој седници говорити приправник Јован С. *Бендић* а из дела му читаће приправник Исидор *Давидовац*. Осим тога ће приправник Јосиф *Јанков* говорити о Бранку Радичевићу а приправник Ј. *Петровић* читаће неколико Бранкових песама.

— **Још о избору свештеника у Сенти.** Накнадно нам јављају из *Сенте*, да је при ономадашњем избору свештеника у Сенти *радикалски кандидат добио само 3, словом: три гласа.* После тако сјајне победе српске свести над радикалским измећарима, било је неописано одушевљење. Силан народ искупио се пред црквено-општинском дворницом, кличући председнику и скупштинарима: Живео! Живели! У том општем народном одушевљењу изјавио је честити старина и Нестор Вујићеве породице, г. Павле *Вујић*, велепоседник, да ће за сваког од скоро изабраних свештеника поклонити цркви *скупоцену одежду* у славу тог знаменитог дана, и присутни народ због тога поздрави честиту старину дуготрајним: Живео!

Овај радикалски пораз тако је огорчио вођу селјанске радикалске „drei Mann hoch“-партаје, дра Витомира *Лудајића*, да је на мах дао оставку на чланству и у скупштини и у црквеном одбору, али је — што рекла браћа Хрвати — „обнашао“ за добро, да »придржи« општински — *фишкалаш*, јер овај уз »чест« доноси и *шара*.

— **Насиље у Босни.** У среду 8. о. м. расправљана је код окружног суда у Мостару преска парница против одговорног уредника мостарског »Народа« М. *Вукојевића*. Вукојевић је био окривљен са »злочинства сметања јавног мира и реда«. Суд је осудио Вукојевића на шест месеци тешке тамнице.

— **Нов српски лист.** Пре неколико дана је у Београду изашао први број органа српске национјналне омладине у Србији. Лист се зове »Национална Борба«, излазиће једаред месечно на целу велику табаку а уредник му је Милош *Ивковић*. Желимо напретка новом листу.

— **„Споменак“.** Од тога лепо уређеног листа за српску децу, што у Панчеву, уређиван од ондашњег учитеља Ивана *Маршиновића*, излази ево већ преко петнаест година, добили смо 4. број за ову годину. Препоручујемо „Споменак“ српским родитељима, да га држе својој деци, јер српска деца могу из тог листа научити много лепо и корисно.

— **„Слепи миш“ у Београду.** Ово дана се на позорници Српскога Краљевског Народног Позоришта у Београду четири пута узастопце давао Штраусов »Слепи миш«. Розалинду је сва четири пута као гошћа певала наша одлична певачица гђа Драга *Спасићка*. Београдски листови једнодушно хвале певање и игру гђе Спасићке.

— **Српско певачко друштво у Белој Цркви** приређује у понедељак 14. (27.) априла 1908. другог дана Ускрса, под управом свога коровође г. Отона *Вајкерта* а уз суделовање војничке глазбе 43. ц. и кр. пешачке пуковније, у великој дворани »Бург« *народну забаву са игранком.* Распоред: I. део: »Ђидо«, слика из сеоског живота у пет чинова, с певањем, од Веселиновића и Брзака. Редитељи: Љубиша Мичин и Милош Петковић. II. део: *Игранка.* Добровољни прилози примају се с благодарношћу.

— **Из »Заставине« бубнуотеке.** 74. број »Заставе« донео је вест, да су се у Будимпешти ономад убили браћа »*Ранковићи*« а сав свет већ зна, да су то били мајори Палковићи. У истом броју се говори о »сваком свештенику, као члану »minores gentium« и о друштвеним десператосима.

Новости са стране.

— **Дугови наших официра.** У заједничком нашем ратном министарству у Бечу већ се поодавно премишља о том, на који би се начин могло помоћи презадуженим официрима. Статистика, која служи за основу саветовању у том погледу, износи тридесет милијона круна као целокупни дуг наших официра, но веле, да је та свота тек половина дуговима целог официрског кора. Сад се гледа, да се какогод конвертирају ти дугови, било посредством новчаних завода, било непосредно путем заједничког министарства, у колико би се то могло, а да се сувише не оптерети прорачун.

— **Отпуштање немачког конзула у Београду.** Г. *Ешке*, немачки конзул у Београду, отпуштен је — како „Политика“ јавља — из службе по пресуди највишег немачког дисциплинског суда; конзул Ешке био је оптужен *због увреде немачког министарства спољних послова* и појединих лица из министарства. Г. Ешке водио је до сада већ пет грађанских парница против министарства спољних послова и изгубио их је све, и ако га је заступао један од најчувенијих берлинских правника и адвоката.

Конзул Ешке био је судија, почетком деведесетих година ступио је у колонијалну службу, а одмах затим постављен је био за вишег судију у немачкој Источној Африци. Ешкеу се пребацује, да је у својим извештајима употребљавао изразе увредљиве за министарство спољних послова, пишући у оштром и презривом тону, даље, да је свима немачким службеним конзулима разаслао броширу о својим парницама, у намери, да код конзула изазове нерасположење према министарству и нашкоди његову угледу. Сем тога конзулу се пребацује, да је приликом једног премештаја хтео да наплати од министарства подвоз за ствари, и ако ствари није превозио; да је даље наплатио попутнину за два послужитеља, и ако га је пратио само један. Најзад конзулу се замера, и да је био непослушан према министарству, јер је као конзул у Јашу предузео једно путовање на државни рачун, и не сачекавши одобрење од својих претпостављених, које му они нису ни мислили дати.

На основу свега тога дисциплински суд донео је решење, да се конзул Ешке казни отпуштањем из службе, с тиме, да добија једанаест дванаестина законске пензије за седам година.

Српски певачки дом у Сомбору.

Вредна сомборска певачка дружина *решила је, да сазида у Сомбору српски певачки дом.* У ту сврху приредиће игру са срећкама. Свега ће играти 25.000 срећака, а свака срећка стаје 2 круне. Главни згодитак је потпун намештај за две собе у вредности од 2500 круна, а други згодитак је гласовир у вредности од 1000 круна. Осим ових има још 37 мањих згодитака.

Приметити нам ваља, да се у Сомбору у последње време опажа врло радостан преображај. Сомбор, до сада прилично апатична и од српских покрета изолована, сепаратистички расположена варош, почиње да дише новим животом. Једно за другим се оснивају тамо установе, које живо сведоче да је сомборско српско грађанство свом снагом својом прегло да спасе, да очува, да учврсти српску свест код тамошњег живља. Лист »Слога«, па »Привредна Штеодионица«, па узорито »Девојачко Коло« све су то нове тековине, које својски делају у корист нашег интереса.

Па ево сад се хоће тамо да подигне и српској песми стално огњиште.

Ми се радујемо таквом раду, а уверени смо да ће сваки ваљан и свестан Србин са радошћу поздравити тај најновији покрет сомборских Срба, јер заиста, ако нам је данас ишта потребно, то су нам чврсте, јаке и материјално обезбеђене културне установе у првом реду потребне.

Наравно да се не може желити, да све то и оваково што спроводе искључиво живаљ једне вароши или једног места. Општа је то српска тековина, којој ми сви треба да притечемо у помоћ. Зато и ми са наше стране препоручујемо овај покрет сомборских Срба нашој публици, нека га она својски потпомогне и материјално и морално, јер ће тиме учинити општем српском интересу. А толико по могућству учинити, српска је дужност наша.

НОВИЈЕ.

Заст. Прибићевићу прете ухапшењем!

Загреб, 3. априла. „Хрватска“ има из Будимпеште овај сензационалан телеграм:

»Ваш дописник од једне врло добро информиране особе дознаје слиједеће: У владиним се круговима са сталношћу говори, да ће ових дана *бити ухапшено ради велеиздаје неколико хрватских заступника*, а на првом мјесту делегат *Прибичевић*. Цијела новинска полемика против Рауха да је потекла од самосталаца. Векерле је упозорио министра Ерентала за његова боравка у Будимпешти на *велико-српску* пропаганду, а Раух је рекао, да су Срби самосталци у директној свези са бањалучком »Отаџбином«. У владиној се околини говори и то, да је пригодом кућне преметачине у Бањалуци нађено више писама заступника Прибичевића, која у велике компромитују (!) српску самосталну странку. Раух и Векерле енергично траже, да се у том правцу поведе истрага, јер да ће се из ње најбоље доказати, да су Срби самосталци заплетени у ту аферу. Раух је већ потражио дозволу, да загребачко државно одвјетништво може ради тога уредовати, те је већ за то добио пуномоћ. Загребачки државни надодвјетник Ванцаш већ је добио налог, да у највећој тајности поведе истрагу и да *Прибичевића ошужи ради велеиздаје.* Владин комунике, објелодањен по грофу Естерхазију, издан је само за то, да се заведе јавно мнијење, да тако лакше затаје праве намјере владине. „Magyar Hirlap“ добио је гледе тога података од владе. Векерле хоће да на сваки начин распрши хрватско српску коалицију.

Мађарски листови поновно траже, да се изнесу имена агената. Гласило социјалних демократа „Népszava“ у јутрашњем броју каже отворено: «Тај се *агент не налази у редовима Срба самосталаца, већ у редовима мађарске владе и независне странке. а име му је* **Никола Марковић Ердељан.** Тај је човјек члан Кошутова клуба. *Срби радикали су подметнули онај чланак у „Отаџбини“ преко Београда.* То исто ради и *Јаша Томић*, који се сада тамо налази. Он је пошао тамо, да покрије леђа своја и она мађарских политичара, који су имали свезе са Србијом. Томић је још за времена Тисиног министарства посредовао између мађарских политичара и убијеног кикиндског лихвара Паје *Еремића*. То је наставио и под новом ером, те је тим дошао до уплива. Одакле је тај новац, то не знамо, али од Срба самосталаца сигурно није.«

(У денунцирању против срп. самосталне странке и нар. заступника Прибићевића *„због туђег новца“* предњачила је злогласна заставашка клика. — Ур. »Бр.«).

Букурешт, 3 априла. Сенат је са 54 против 23 гласа усвојио законски предлог, који се односи на то, да се подигне министарство за трговину и индустрију.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Самостални радикали против краља Петра.

Београд, 4. априла. Листови самосталних радикала окривљују краља Петра I. због превере, јер је задао реч, да Николи Пашићу никако не ће поверити састав кабинета.

Догађаји у Хрватској.

— Двобој између Рауха и Медаковића? —

Загреб, 4 априла. Бан Раух је послао председнику српске самосталне странке дру Богдану Медаковићу своје секунданте. Медаковић је примио изазив и данас ће именовати своје секунданте.

— Тобошња велеиздаја Срба. —

Загреб, 4. априла. Вест, као да ће за који дан због велеиздаје бити ухапшено више посланика, међу њима и Светозар Прибићевић. није истинита. Прибићевић изјављује, да са Бањалучанима никад није стајао ни у каквој вези.

Долазак председника француске републике нашем краљу.

Беч, 4. априла. У овдашњим обавештеним круговима ништа се не зна за то, да је председник француске републике Арман Фалијер намеран, да овог лета походи нашега краља у Ишлу. Исто тако није о том ништа познато ни француској амбасади. Осим немачких суверена никоји други иноземски суверени ни државни главари не ће доћи у походе нашем краљу.

Скуп словенских позоришта у Прагу.

Праг, 4. априла. Чешко народно позориште намислило је, да овог лета приреди циклус словенских приказа, у којем ће учествовати сва словенска позоришта у нашој монархији, међу осталима и овострано српско народно позориште и загребачко земаљско казалиште.

ДОЛАЗИ ДОДАТАК.

Значај прослава српских певачких друштава.

— Поводом прославе у Ковину. —

Како сам из српских листова, а и од једног свог пријатеља из Ковина дознао, тамошње српско црквено певачко друштво прославиће о духовима о. г. четрдесетогодишњицу свога опстанка.

Познајући добро прилике Ковина и околине му, ја у овој прослави видим велику ствар. Видим да се Срби у крајевима Границе чврсто и одлучно држе свог српског имена; видим их, како разуму и схваћају велику моћ српске песме; у опће, видим их да живе, да се крећу и да одушевљено раде.....

Сви ми, који живимо у овим крајевима, знамо, како је тешко водити истрајну, окорну борбу... Прошло је време омладинског покрета, када се и ово друштво основало, прошли су дани права и слободе, те данас стојимо ево у једној средини, опкољени туђим елементом, који нас систематска потискује.

Не имајући наших српских народних школа наша омладина у овим крајевима као да нема Бог зна каква ватрена одушевљења за своје српске идејале... И ту су још као једини спас наше српске певачке дружине, које шире српску народну песму те тиме одушевљавају, храбре и дижу. Сеоске певачке дружине, као што је и ковинска, као да чине још и више, него дружине по варошима. То је бар разумљиво.

Српско црквено певачко друштво у Ковину постоји већ четрдесет година. То је леп број година, који данас многа српска места нису у стању да покажу. Налазећи се често у Ковину ја сам се увек дивио честитости српске интелигенције, која је свагда доказивала да има родољубља, чисто српског родољубља. Па ево и данас, када ковинско певачко друштво хоће да прослави, српска интелигенција и опет ће стојати на челу том покрету, да га помогне и да га свечано спроведе.

У толико више видим српску ковинску интелигенцију, загрејану за ову ствар, ма да се њој од неко доба од стране појединих људи у јавности чине пребацивања, која никако не заслужује та честита група људи. Изгледа, да она и приређује ову прославу, како би била достојанствена и одлична. Ковин са својим лепим познанством, са богатом околином и са великим пријатељским везама, мораће заиста показати нешто величанствено.

Као дугогодишњи певач и пријатељ песме хоћу да проговорим две-три речи о значају тих прослава.

Данас, нарочито у крајевима бивше границе, испарано је Српство туђинштином, и то туђинштином, која је опасна, која нам шкоди. Нужно је дакле, кад никога немамо да нас штити, да се штитимо сами. То ћемо постићи ако помажемо и дижемо све оно, што је наше и што се зове српско.

Како су певачке дружине један од главних фактора, који одржава заједницу и слогу, оне треба да корачају напред, да воде, а сви ми да их потпомажемо чиме год можемо.

Кад узмемо као пример ковинско друштво, које ће да одржи прославу, онда најбоље можемо да растумачимо значај тих певачких прослава. Српство у Ковину и околини оживеће, освежиће се, тргнуће се из апатије и мртвила, јер већ то, да ће угледати своју браћу Србе из свију крајева где но Србин живи, учиниће на њ дубок утисак, који се не да премерити.

Сама певачка дружина, у којој данас свакако има ратара — бар их је било пре две године — добиће сасвим други идеал о песми и музици кад види пред собом боља и вештија друштва. Како се чита у јавности, ковинска дружина, као сеоска, заиста ради упоредо са варошкима, труди се дакле, да буде на свом месту. Кад приликом ове прославе види и бољих од себе, трудиће се да постане и она савршенија..... Што се пак тиче Срба који живе у Ковину и околини, они ће у овој прослави видети нешто сасвим друго. Видеће, како се манифестује српско братство и српска слога. Нашем народу, коме је друштвени живот разривен, ово ће добро доћи. Потребно је да се скупимо, збратимимо и загрлимо у братском колу.

Ту ће, разуме се, и интелигенција имати велику добит. Они, који су одбацили бољи елеменат, који су га омрзли — партајизам је то учинио — опет ће доћи до оних, који су им некада били десна рука... Потражиће их, јер ће се уверити о противноме.

Ја дакле видим, да ова прослава што ће је приредити Ковинци, има много већи значај, него што га ваљда и сами скромни Ковинци и замишљају. Нека се удруженом снагом потруде, да докажу како и на мртвој стражи лебди дух српског братства, слоге и љубави!

Оно, што буду Ковинци учинили, неће бити само дело Ковина и дело околине му, већ дело Српства....

Стари Граничар.

Разно.

— Потрошња меса у Београду. Прошле 1907. године Београд је преко општинске кланице потрошио: 9229 волова, 2535 крава, 1 бивола, 4501 телади, 3673 оваца, 622 козе, 31.771 јагњаца, 118 јаради, 19.032 свиња, и 1083 комада прасади, укупно 72.576 грла. Овде није урачуната она ситна стока, поклана по кућама и каванама за приватну потребу, нарочито јагњаца, свиња и прасади, којих је много већи број поклан ван општинске кланице. За извоз међу тим, поклано је на београдској кланици 31.013 комада свиња у тежини 3,862.107 килограма.

— Колико Париз потроши млека. Године 1843. Париз је увозио за потребу својих становника сваки дан по 173.000 литара млека. Године 1858. трошило се 250.000 литара. Пошто се проширила железничка мрежа те тиме Париз везан са свима крајевима Француске, довоз и потрошња млека била је године 1895. свега 1,351.171 хектолитара млека, то чини дневно 370.000 литара. Последњег пописа 1903. године утврђено је, да Париз сваки дан троши 600.000 литара млека. Да се добије оволика огромна количина млека, потребан је и голем број крава. Узмемо ли, да свака крава да просечно 12 литара млека, значи да је потребно око 50.000 крава, да би задовољиле потребу париског становништва. Колико је то огроман број крава, види се из овога примера: Кад би све те краве стале у ред за мужу једна поред друге, а да не заузимају више од једног метра растојања, заузеле би цео пут од Новог Сада до Суботице, а кад би се потерале на нашу и ишле једна за другом, заузимајући свака око 2 метра, прве би краве улазиле већ у Суботицу, док би се последње тек спремале да пођу из Новог Сада. Разуме се, да све ове краве нису у Паризу, већ су већим делом у провинцији. Град Париз и сенски округ имали су у 1904 години свега 15377 крава, које су давале дневно млека 184.524 литре. Све остало млеко довожено је из унутрашњости Француске.

Саобраћај.

— Прва црногорска железница. Са *Цетиња* јављају, да ће прва црногорска железница Бар-Вир-Пазар бити потпуно довршена за четири месеца. Цела је пруга уског колосека и дуга 42 километра, а стаје 3 милиона Круна. Најтежи посао био је *тунел, који пробија Суторман* планину и везује Скадарско језеро с Јадранским морем. Мисли се, да ће експлоатација ове железнице бити уступљена једном талијанском друштву.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник Јанко Перић

Јавна захвала.

С болом у души јављамо свима пријатељима и познаницима, да је лицем на Благовести, у 72. години живота своја преминула, а сутра дан после подне у 4 сата у св. Ђурђевском храму у Ст. Бечеју опојана, за тим у породичну гробницу сахрањена, наша добра и непрежаљена тетка

Милева удова Томе Михајловића
рођ. **Ковачевић.**

За своју дужност сматрамо овим путем нашу захвалност изразити: пречасном господину протопрезвитеру Јовану *Бороши*, као и осталом свештенству ст.-бечејском, који су покојницу опојали. Пречасном господину Сави *Сшајићу*, пароху елемирском, као и изасланству срп. црк. опћине елемирске, чија је покојница прва и највећа добротворка постала. Члановима управе бачко-потиске штедионице, српском црквеном певачком друштву, које је покојници до гроба пајало, ратарима, који су нашу драгу тетку од куће до гроба јој однели, као и поштованом грађанству ст.-бечејском, које својим суделовањем увелича нашу тужну свечаност. Даље свима, који су нам било усмено, било писмено своје саучешће изразили,

свима од срца хвала!

Но овом приликом не можемо а да не споменемо догађај, који нас је немило дирнуо и ожалостио. Ст. бечејска срп. просветна женска задруга, чија је покојна наша тетка до смрти чланица била и која се и на последњем часу женске задруге сетила, оставивши јој 400 Круна, није нашла за вредно нити нама саучешће изјавити, нити је на укопу присутна била.

У Ст. Бечеју, 12. априла 1908.

У **Митровици.**

Миливој и Александар Ковачевић
браћа.

ОГЛАС.

Штампарија деон. друштва »Браника« у Нов. Саду потребује једног деловођу, који је вичан трговачком, књижарском и штампарском раду. Првенство имају они, који су као деловође у тој струци већ вршили дужност. Ступање што пре. Плата ће се одредити према способности.

Управа деон. друштва „Браника“.

! ! ВИ СЕ ДИВИТЕ ! !
4 пара ципела за само К. 6·90.

Набавком енормних количина у обућама продаваће се само за кратко време готово буд за што 2 пара мушких и 2 пара женских ципела за шнирање са јако окованом снажном стопалом од коже са екстра-фином оплатом од коже; врло елегантне, по најновијој фасони и јаке. Величина по цм. или броју. Сва четири пара стају само К 6·90. Шаље се уз поштанско поузеће. Измена дозвољена. И новац се без приговора прима натраг.

Л. ЦВАЈГ, КРАКОВА 59|131.
229 1—1

За пролетњу сезону
стигао ми је врло богат избор
у мушкој и женској конфекцији
као и највећи избор **женским костимима, шосовима, свиленим, вуненим и батистаним блузама**, све по најмодернијем енглеском и француском крају.

Послуга је уз **најумеренију цену** код српске фирме

П. Н. Момировића
у Новом Саду,
Главна улица бр. 3.
160 3—52

ОГЛАСИ.

СТАРА И ДОБРО РЕНОМИРАНА
ВЕЛИКА
шпецерајска и деликатеса радња
Микин и Стојковић
»КОД ТИГРА«
у Новом Саду,

преко од владичанског двора главна ул. 2. Препоручују своје велико стоваришће свежег **јужног воћа, шећера, каве, пиринџе, рума, теја, зејтина, свећа,** разног **сира,** изврсне **саламе, брашна, соли,** праве **чисте** ГРОМ ЕСЕНЦИЈЕ, **сапуна,** ПЛАВА **камена, рафије** и гуме за каламљење винограда, **минералне воде** и све овој струци припадајуће артиклове **на велико и мало.**
5 14—26

Послуга под личним надзором брза, тачна и солидна, — умерене цене.

НАМЕШТАЈ
У ВРЛО ДОБРОМ СТАЊУ

за две собе и *кухински прибор*, због селобе из Новог Сада, продаје се одма по повољну цену. Обавештаја даје администрација „Браника“. 226 1—3

КРОЈАЧКА РАДЊА
НОВЕ ЂУШИЋА
у г. Винкле-овој новосазиданој палати
У НОВОМ САДУ.

Који је свршио кројачку академију у Дражђанима, препоручује своје **велико стоваришће** најмодернијих ово- и иноземних штофова за **мушка одела** и моли за многобројну посету. 153 8-26

Послуга, солидна, израда тачна, а цене умерене

Београд — Србија

Општа Привредна Банка
(Allgemeine Handels- und Industriebank- Belgrad)

Капитал: 1.000.000 дин. **Kapital: 1,000.000 Frs.**

Прима улоге на штедњу из свих српских земаља
Плаћа 6% годишње камате

Адреса за писма: Општој привредној Банци - Београд.
Адреса за телеграме: Banque générale.

203 5—30

Србија — Београд

Продаја имања.

Продаје се једно имање из слободне руке у величини **од 170 хектара — од прилике до 300 ланаца. — Имање је удаљено од Шапца два сата, а три четврти сата од савске обале.** У једном парчету има 154 хектара, а рест од 16 хектара подељен је у неколико парцела. Земља је сва ораћа, има 2 бунара, кућу за становање, модерну велику шталу за 80—100 волова, над шталом велик таван, где може неколико вагона хране да се смести, са обадве стране велике наслоне за кола, плугове и остале пољопривредне справе, — један виноград од једног ланца. — Ко би желео ово имање да види, да га купи, или какве ближе услове да сазна, нека се обрати на адресу:

217 5—5 **Тодор Јовановић трг. Шабац.**

Српским родитељима.

Почетком школске године 1908./1909. премешта потписана женска Задруга своје **девојачко васпиталиште** у свој сопствени нови дом — задужбину својих племенитих добротвора **Лазара** и **Софије Дунђерски.**

Дом овај лежи у средини престонице, у најздравијем крају, у Вацкој улици под бројем 66. преко пута варошком мађистрату и српској пештанској цркви а **на средокраћи оближњих виших девојачких школа и женских гимназија; близо стручним школама и универзитету.**

У дому васпиталишта има свих просторија модерних васпиталишта: 3 спаваонице са успремама, и 3 собе за васпитатељице; пространа ручаоница; 4 собе за учење и вежбање музике, 1 дворана за гимнастисање и играње, 1 дворана за ручни рад; болница са купатилом и собом за нудиљу; 3 купатила за здраве питомице, стан за Управитељицу и послугу; канцеларија за управни Одбор и питомачки врт. Васпиталиште је намештено лепо и удобно да може примити и угодно сместити **30 питомица.**

Према томе част је Одбору умолити:

оне поштоване српске родитеље, који су ради дати своје кћери почетком школске године 1908/1909. у наше девојачко васпиталиште и то тако, да оне из васпиталишта иду редовно и у овдашње јавне средње и више школе, да нам то пријаве **најдуже** до 30. јуна по римском о. г., и **да означе оне школе**, које желе да им кћери полазе, да бисмо им могли и место у нашем васпиталишту и упис у разред дотичне школе за времена осигурати. За ове питомице, које морају бити по програму нашег васпиталишта опремљене, плаћа се нама годишња пристојба од 800 круна а **осим тога и школарина дотичне средње и више школе** — управи те школе. Питомице, које ступају у завод ваља да понесу собом лекарску и школску сведоџбу.

Све обавештаје даје и програме васпиталишта на захтевање родитеља шаље девојачко васпиталиште Св. Мајке Ангелине (Budapest, IV., Váczi-utcza 66. II. em.)

Олга С. Јевановића

223 1—50 председница.

Милица Борота пл. од Трстенице

Управитељица Завода С. М. А.

Преко лета у Каменицу!!

Издаје се одмах једна **КУЋА** згодна за летовање у непосредној близини парка и паробродске станице. — Распитати у **Каменици** у кући дра **Николе Радивојевића**, *Дунавска улица.* 224 1—3

П. Н.

Поштованом грађанству Новог Сада и околине стављам на повољно знање, *да сам купио кућу*

хотел „код Беле Лађе“

у Новом Саду.

Овај хотел, чије сам собе за поштоване путнике преоправио и са свима удобностима модерно удесио, водићу под личним надзором.

Кујна је изврсна, абонирце примам радо како у хотелу, тако и ван хотела а точићу поред осталог изврсног пића и

ориг. Пилзанско пиво

Молећи за многобројну посету остајем са поштовањем

657 23-30 **Ђура Зурковић**

поседник хотела „Беле Лађе“.

2831. tkv. 1908. szám. 227 1—1

Árverési hirdetmény.

A petrováczi takarékpénztár végrehajtatónak ifj. Melich János és neje kölpényi lakos végrehajtást szenvedettek elleni végrehajtási ügyében a kérelem következtében a végrehajtási árverés 1425 kor. tőkekövetelés, ennek 1907. évi szeptember hó 18-tól járó 6% kamata 9 kor. 80 fill. óvási, 1/3% váltódij 103 kor. 80 fill. perbeli és végrehajtási már megállapitott, valamint jelenlegi 39 kor. 30 fillér és a még felmerülendő költségek kielégitése végett az 1881. évi LX. t. cz. 144. §-a alapján és a 146. §-a értelmében az ujvidéki kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság területén levő a kölpényi 54. sz. betétben A. †. 1. sorsz. a. felvett 1891. hrsz. szántóból Melich Jánosnét illető 1/3-ad részre 175 kor. a kölpényi 183. sz. betétben A. †. 1. sorsz. a. felvett 2177. hrsz. szántóból Melich Jánosnét illető 1/3 ad részre 229 kor. a kölpényi 614. sz. betétben A. I. 1., 2. sorsz. a. felvett 267/2, 267/3. hrsz. 534. ősz. házra 959 kor.-ban ezennel megállapitott kikiáltási árban elrendeltetik.

Ezen árverés megtartására **határidőül** 1908. évi junius hó 20-ik napjának d. u. 3 órája a Kölpény községházához tüzetik ki.

Árverési feltételek:

1. Ezen árverésen a fent körülirt ingatlanok a kikiáltási áron alul is eladatni fognak.

2. Az árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárnak 10% át vagyis 17 kor. 50 fill., 22 kor. 90 fill. és 95 kor. 90 fill. készpénzben vagy az 1881. LX. t. cz. 42. § ban jelzett árfolyammal számitott és az 1881. nov. 1-én 3333. sz. a. kelt I. M. rend. 8. § ban kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni avagy az 1881. LX. t. cz. 170 §-a értelmében a bánatpénznek a birósánál előleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü elismervényt átszolgáltatni.

Ujvidék 1908. évi április hó 5 én.

SAAGHY

kir. törvényszéki biró.

СРПСКА БАНКА У ЗАГРЕБУ

Од 2. (15.) априла ов. год. почевши исплаћиваће **Српска Банка у Загребу дивиденду** за год. 1907.

по **4** круне за купон **бр. 12** (за г. 1907.) од привром. акција јединица Срп. Банке
„ **40** круна „ „ „ **12** „ „ „ „ „ „ десетица „ „

Загреб, 14. (27.) марта 1908.

222 3—3 **Управа Српске Банке.**

Купони Српске Банке могу се наплатити и код свију српских новчаних завода.

Слано Купатило у Ст. Сланкамену

отвара се 1. маја, а сезона траје до 1. октобра.
Друштво је саградило

2 зграде са 40 елегантно намештених соба.

Цене су од К 1·20 до К 5.—

Осим тога има рештаурација са добром и јефтином кујном и добрим пићем.

149 22—50

Најјефтиније стовариште

свих српско-православних црквених утвари

ВРАНИЋА и ТАУША

Код златног крста **У НОВОМ САДУ**, Дунавска ул. бр. 15.

препоручујемо своје **велико и богато стовариште свих црквених утвари по најнижој фабричкој цени** а уз врло солидну послугу. Као једини стручњаци и позлатари, строго пазим на то, да се сви налози израђују под нашим личним надзором. Нарочиту пажњу обраћамо на израду иконостаса, Христових гробова, литија, барјака, одежда и т. д.

Даље препоручујемо преч. госп. свештеницима **најбољих појасева** од чисте и фине тешке свиле у свима бојама, ширина 13½ cm; дужина 90 cm, пантљика 125 cm. за К 7·—.

Сваки ко хоће да уште ди свој новац, нека иште наш најновији ценовник, те ће се уверити о најјефтинијим и врло сниженим ценама, а уверени смо, да нашу радњу неће обићи.

Молимо за што обилатије цењене налоге.

С поштовањем

Вранић и Тауш.

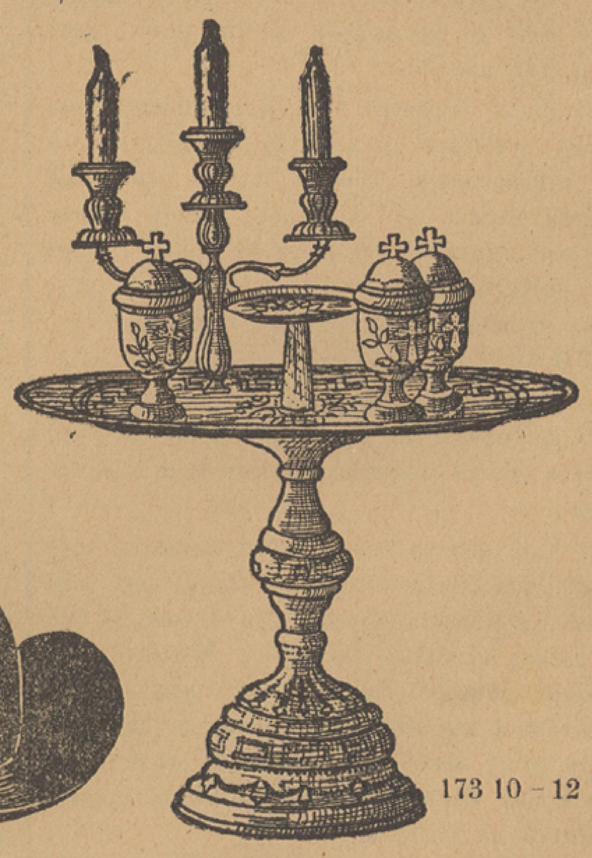

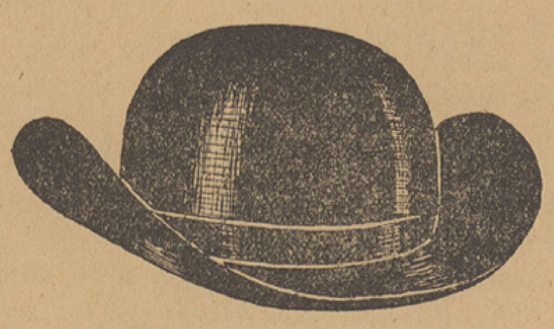

173 10—12

Најмодернијих свилених гланцованих шешира по цену од К 9·50.

Петохлебница у дивот-изради од најфинијег кина-сребра и богато шарама изрезана К 70·—.

Молимо да се пази на тачну адресу.

Наш велики илустровани ценовник шаљемо на захтев сваком бадава и франко

Судски дозвољена

коначна распродаја!

218 3—36 Због напуштања радње продаје се све

адиђаре, златна-, сребрна-, роба од кина-сребра и сатова са 30—40% испод цене.

АРМАЊ ГЕЗА

драгуљар и сајџија НОВИ САД, главни трг.

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник“.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«